

LANDSBYGDSDOMEN OCH BILDNINGSENTRESSET

NÅGRA GLIMTAR FRÅN EN ENQUÊTEUNDERSÖK-
NING RÖRANDE FOLKHÖGSKOLELEVER

Av docenten BERTIL PFANNENSTILL, Lund

FOLKHÖGSKOLAN har alltmer kommit att intaga den centrala platsen i landsbygdsungdomens strävan efter högre bildning. Landsbygden har dock ej utan knot accepterat denna bildningsform. Motståndet har som bekant även gett eko i skönlitteraturen. Till och med så nyligen som i den sociala romanen »Kungsgatan» av Ivar Lo-Johansson har detta tema vidrörts. Denne författare, som ju är väl förtrogen med de aktuella problemen på landsbygden, ger här en livfull skildring av de argument, som den äldre generationen för fram mot nyttan av folkhögskolebildningen. Dessa argument ha alla sin grund i faderns fruktan för att sonen på grund av sin bildning skall vantrivas med jordbruksarbetet och därför så småningom övergiva landsbygden för stadens frestelser.

Man kan nu fråga sig: är denna farhåga berättigad? Ett medel — låt vara ett ofullkomligt sådant — att få svar på denna fråga vore att undersöka, vad folkhögskoleungdomen har för planer och syften med sin folkhögskolekurs. Det skulle också vara intressant att få veta något om denna ungdoms kulturella intressen, ty otvivelaktigt skulle man härigenom få en ganska god inblick i de strävanden efter bildning, som förefinnas bland landsbygdens ungdom. Man borde också undersöka, vilka hinder — av ekonomisk eller annan art — som rests mot denna ungdoms försök att skaffa sig mera allmänbildning. Slutligen kanske man skulle kunna få en viss antydning om varför intresset för folkhögskolan stigit så kraftigt från och med sista krigsvintern. Inte mindre än c:a 1 000 anmälda till den vinterkursen kunde ej tagas emot på grund av platsbrist. Det är ju för övrigt ett allbekant sociologiskt faktum, att bildnings- och läsintresset växlar avsevärt från tid till tid beroende på det sociala och politiska läget. När kriget nu nått till sitt slut, och människorna kunde skönja nya fredliga förhållanden, ville

mången förbereda sig för freden genom att i tid skaffa sig tillräcklig utbildning för de nya uppgifterna, som väntade. Intresset för folkhögskolan blossade upp högre än någonsin, ansökningar till frivilliga studiekurser och till korrespondensinstitutet strömmade in och lån av facklitteratur på folkbiblioteken stego i antal.

För att få kontakt med några av de nu nämnda problemen skickade jag hösten 1944 ut ett frågeformulär till några folkhögskolor. Formulären skulle ifyllas av första årskursens elever strax vid kursens början. Härigenom ville jag undvika, att svaren påverkades av inflytande från folkhögskolans miljö och undervisning. Eftersom undersökningen endast var avsedd som prov för en mera omfattande undersökning, sändes enquêteformuläret blott till åtta folkhögskolor, men dessa voro dock så utvalda, att de representerade typiska delar av vårt land. En intressant sociologisk företeelse kunde omedelbart iakttagas: nästan varje folkhögskola har sin egenart. Man kan enbart vara glad åt en sådan differentiering. På det sättet kunna olika behov lättare göra sig gällande, man slipper standardisering, och bygdens egenart kanske också får ett riktigare uttryck. En folkhögskola var sålunda mycket besökt av ynglingar, som ämnade fortsätta med sin mejeristutbildning — otvivelaktigt spelade en kulturgeografisk faktor en viss roll vid detta val av skola. En mycket stor procent av de manliga eleverna vid de undersökta skånska folkhögskolorna utgjordes av sådana, som skulle fortsätta vid lantmannaskolan, huvudsakligen beroende på de strängare fordringarna vid de stora skånska lantmannaskolorna. Inte mindre intressant är att studera skillnaderna mellan folkhögskolor inom ett och samma län. I ett län undersöktes sålunda tre folkhögskolor. Vid en av dessa fanns det bland eleverna ingen blivande sjuksköterska, vid den andra några stycken, men vid den tredje skulle över hälften av de kvinnliga eleverna utbilda sig till detta yrke. Man finner också avsevärda differenser mellan olika folkhögskolor med hänsyn till elevernas ålderssammansättning, kön och socialklass. Vid en folkhögskola utgjorde lantbrukaresönerna knappt en tredjedel av de manliga eleverna, medan vid vissa andra folkhögskolor pojkar från andra hem än lantbrukarehem voro blott några få. Många av orsakerna till den svenska folkhögskolans differentiering i olika typer äro lätta att förklara, medan andra kunna uppdragas först efter en grundlig undersökning. Ur sociologisk synpunkt kan man säga, att nästan varje folkhögskola har sin mentalitet, sin livsstil, sitt särskilda etos. Varje folkhögskola kommer på detta sätt att

ge en spegelbild av någon dominerande tendens i den svenska landsbygdsungdomens sociala och kulturella liv.

Trots att undersökningen kom att omfatta många olika typer, får man dock ej överskatta materialets representativitet. Undersökningen omfattade nämligen blott c:a 500 elever (ungefär lika många från båda könen), d. v. s. omkring 1/7 av samtliga elever vid folkhögskolornas första årskurs vintern 1944—45. Det är klart, att större material skulle vara erforderligt för många frågor, men om vi blott hålla oss till de mera framträdande tendenserna, äro siffrorna här så talande, att man ej har anledning tro, att det skulle blivit några väsentliga justeringar, om mera material medtagits. Och även bortsett från representativiteten kan ju undersökningen ge många belysande glimtar ur det sociala och kulturella liv, som kännetecknar den ungdom, som samlar sig omkring folkhögskolans bildningshärd, och därför kan publiceringen ha ett visst intresse.

Hur ha nu föräldrarna ställt sig till sina barns önskan att få komma till folkhögskolan? Man kan tryggt påstå, att det blott är ett fåtal elever, som haft oförstående föräldrar. Trots detta måste man betrakta nästan alla dessa fall som mycket tråkiga, eftersom det gällt pojkar och flickor, som varit mycket intresserade av bildning eller att utbilda sig till något yrke. Detta är ju ej att förvåna sig över, ty hade de ej haft detta brinnande intresse, hade de naturligtvis ej haft tillräckligt med kraft att på egen hand förverkliga sina planer. Nu kan man ju av detta material ej få reda på något om dem, som ha varit tvungna att böja sig för oförstående föräldrar eller ej fått den uppmuntran de behövt. Många elever ha emellertid uppgivit, att de ha föräldrarnas uppmuntran att tacka för att de sökt sig in vid folkhögskolan. Föräldrarna äro väl nu mera än förr medvetna om betydelsen av att ge sina barn bildning och utbildning, och även ungdomen själv har blivit alltmer målmedveten.

Här ligger utan tvivel en av anledningarna till att landsbygdens ungdom i allt större skaror söker sig till den bildningshärd, som står den närmast till buds. Bland andra bidragande orsaker till att så många sökande anmält sig till ifrågavarande årskurs kan nämnas, att en del pojkar nu voro fria från beredskapstjänsten, och att några nya inkallelser för deras vidkommande ej voro att vänta den närmaste tiden. Av de pojkar, som äro födda 1925 eller tidigare, är det emellertid blott c:a 20 %, som uppgivit att deras militärtjänstgöring hindrat dem att tidigare söka inträde. Däremot är det ej mindre än 30 % av samma åldersgrupp, som av sitt arbete

tvingats att vänta med folkhögskolan. Här föreligger otvivelaktigt ett socialt problem: bondpojakens svårigheter att komma ifrån arbetet hemma på gården. Även för de kvinnliga eleverna har arbetet i hemmet stått hindrande i vägen, och här är det c:a 30 % av åldersgruppen 1925 och tidigare, som meddelat, att de ej förrän nu kunnat undvaras i hemmet.

Till samma problemkategori hör i stort sett också det ekonomiska problemet. Omkring 15 % av pojkarna och något över 20 % av flickorna av ovannämnda åldersgrupper ha anfört ekonomiska svårigheter som hinder för tidigare folkhögskolebesök. Man måste nog antaga, att dessa procentsiffror äro en smula i underkant, ty förmodligen ha många dragit sig för att nämna denna orsak. Några av dem, som ej angivit någon orsak, böra räknas dit. Ej heller kan ju föreliggande material giva något besked om alla dem, som velat besöka folkhögskolan men av en eller annan anledning ej kunnat. De ekonomiska hindren tyckas dock ha blivit mera överkomliga nu, sedan landsbygden under de senaste åren kommit i ett ekonomiskt mera gynnsamt läge. En yngling skriver sålunda, att han förtjänade så bra vid torvupptagningen under sommaren, att han fick råd till en kurs vid folkhögskolan. Många ha emellertid haft stora svårigheter att övervinna. En flicka skriver som svar på frågan, vad som hindrat henne från att tidigare söka inträde: »Då jag ensam måste spara till kursen, och nu hade jag kapitalet hopsparat.» En annan flicka svarar helt enkelt: »Jag är en fattig flicka.» Förslaget om ökade stipendiemöjligheter för folkhögskolans elever måste därför betraktas som mycket behjärtansvärt.

Men härmed äro vi inne på frågan: innebär ej ökade utbildningsmöjligheter för landsbygdens ungdom också ökad flykt från landsbygden? Denna farhåga är emellertid oberättigad, när det gäller folkhögskoleleverna. Bland pojkarna är det mycket få, som ha för avsikt att utbilda sig till ett »stadsbetonat» yrke. På frågan: Vad har Ni för mål med Eder folkhögskolekurs? ha 230 pojkar svarat. Av dessa uppgiva 103 allmänbildning, ökade kunskaper etc., 43 ämna fortsätta vid lantmannaskola. Majoriteten av de manliga eleverna tycks sålunda vilja bli kvar på landsbygden eller vid jordbruket. Majoriteten är emellertid större än dessa siffror angiva. De 12 pojkar, som ej uppgivit något syfte, ha sannolikt ej tänkt att använda sin folkhögskoleutbildning för att få ett nytt yrke. Mejerister är det 20, som vilja bliva, och 12 ämna välja polisyrket (särskilt gränspolis, fjärdingsman etc.), 8 vilja fortsätta

vid trädgårdsskola och 4 vid skogsskola, medan 21 uppgiva fortsatt utbildning. Slutligen vilja 6 ynglingar fortsätta vid teknisk skola, 5 syfta på kontor eller affär, 2 vilja in vid seminarium och de återstående 6 välja olika yrken. Som synes, är det en mycket ringa procent av eleverna, som, åtminstone vad deras planer beträffar, ha något större intresse för stadens specifika yrken, och av dem, som ha ett dylikt intresse, äro de flesta redan sysselsatta inom ett sådant yrke, varför folkhögskolan här fått den betydelsefulla uppgiften att hjälpa landsbygdens ungdom till bättre framtidsmöjligheter inom det valda yrket. En och annan ger naturligtvis uttryck för sin leda vid det tunga arbetet på landsbygden. En jordbrukarson uppger, att han hoppas, att han efter slutad kurs skall få ett bättre arbete än grovarbete. En sågverksarbetare går på folkhögskolan »för att man skall få lära sig något så att man slipper gå och slita».

Av de kvinnliga eleverna är det 251, som besvarat frågan, medan 13 underlåtit att svara. Av de förra ha 108 uppgivit allmänbildning som syfte med folkhögskolevistelsen, 69 önska bli sjuksköterska, 14 vilja komma in på seminarium, 9 vilja bli barnsköterska och 4 tandsköterska, 8 vilja förkovra sig i hushåll och slöjd, 9 tänka på kontor eller affär. För övrigt nämns en mängd olika yrken: barnmorska, frälsningsofficer, ekonomiföreståndarinna, kokerska, husmoder etc. Det tycks knappt finnas något kvinnligt yrke, för vars utbildning man ej har nytta av en folkhögskolekurs! Kvinnorna ha sålunda mer än männen ställt folkhögskolan i yrkesutbildningens tjänst. Särskilt gäller detta de kvinnliga elever, som komma från andra hem än jordbrukarhem, medan däremot flickorna från jordbrukarhemmen äro mera inställda på folkhögskolans ursprungliga syfte. Vid en folkhögskola — för att nu nämna ett exempel — vilja 29 kvinnliga elever av 50 utbilda sig till sjuksköterska, medan 14 åsyfta allmänbildning. För lantbrukardötrarna är proportionen mellan sjuksköterskeaspiranter och »allmänbildnings»-aspiranter som 15 till 11, medan den för flickor från andra hem än lantbrukarhem är 14 till 3. Liksom för de manliga eleverna gäller det också för de kvinnliga eleverna, som vilja utbilda sig för yrkeslivet, att de redan i stor utsträckning befinna sig inom det valda yrket, t. ex. en stor procent av sjuksköterskeaspiranterna äro redan sjukvårdsbiträden. Folkhögskolan utför härigenom en gagnelig samhällsgärning ej blott genom att hjälpa till med rekryteringen av ej alltför eftersökta yrken utan också genom att ge landsbygdsungdomen möjligheter till en högre social

position inom yrkeslivet. Flykten från landsbygden är visserligen ett problem, men det problemet löser man ej genom att minska på utbildningsmöjligheterna för landsbygdens ungdom. Yrkesutbildning och fritt yrkesval äro sociala värden, som man ej har rätt att beröva någon befolkningsgrupp.

Naturligtvis önskar man, att den folkhögskolebildade ungdomen i så stor utsträckning som möjligt stannade kvar på landsbygden. Denna grupp är otvivelaktigt en elitgrupp. Man förstår det omedelbart, då man lär känna deras kulturella intressen. Jag har sålunda särskilt undersökt folkhögskoleungdomens läsvanor. Denna ungdom tycks läsa mycket böcker. Man får en viss föreställning om detta, då man erfar, att ungefär 60 % av de i enquëten deltagande eleverna lånade böcker på bibliotek. För att vara på landsbygden, där det finns många orter, som ej äga bibliotek, eller där det är lång väg till närmaste bibliotek och föga reklam göres för låneverksamheten, är den anförda procentsiffran otvivelaktigt mycket glädjande. Jordbruksungdomen kan ju ej heller ha samma tid till förfogande för läsning som stadens ungdom, även om den senare är mera splittrad av andra rekreativmöjligheter. Beträffande lånefrekvensen kan sägas, att den varierar mellan ett par böcker i veckan och en eller annan bok om året. Flickorna äro något flitigare låntagare än pojkarna. Det är intressant att studera de hinder, som anföras av dem, som ej låna böcker på bibliotek. Bristande tid har angivits av 25 %, ointresserad av läsning 14 %, lång väg 11 %, tillräckligt med egna böcker 8 %, andra studier 5 %, bibliotek saknas på orten 4 %, lån av andra personer 4 %, övriga orsaker 2 %, och slutligen har 27 % ej uppgivit något skäl alls.

Som vi se, är bristande tid det vanligaste hindret, vilket kan tjänstgöra som bevis för hur lång arbetsdag jordbrukarungdomen har. Men det finns tyvärr också många, som äro ointresserade av att läsa böcker. Denna kategori är nog vanligare, än som procentsiffran angiver. Hit hör med säkerhet många, som ej angivit något skäl för sitt bristande intresse för bibliotekets böcker. Även några av dem, som uppgiva, att de nöja sig med sina egna böcker, ha ej något större läsintresse, eftersom de, enligt egen uppgift, blott ha ett fåtal böcker. Däremot får man tro dem, som klaga över för lång väg till biblioteket. En norrländska uppgiver sålunda, att hon har 8 mil dit. Men underligt nog äro norrlänningarna mycket flitiga boklånare, medan ett distrikt i Skåne hör till de mörkaste. Otvivelaktigt har »bokbilen» bidragit till att höja lånefrekvensen bland

den norrländska ungdomen. Biblioteken behöva nämligen reklam, och den bästa reklamen är ju, då varan skickas till kundens dörr.

Biblioteken äro effektiva kulturspridare. Enquêten har sålunda mycket klart visat, att de elever, som frekventera biblioteken, ha en högre litteratursmak än de, som ej äro låntagare eller låna mera sällan. Man blir för övrigt ofta mycket glatt överraskad av den höga kultursmak, som utmärker många elevers bokurval. Den fråga, som användes för att utröna elevernas boksmak, löd: Nämn några böcker Ni läst och som Ni tycker om! Svaren äro mycket varierande, och det finns knappt någon bok av betydelse i den moderna svenska skönlitteraturen, som ej åtminstone har fått någon röst. Trots detta kan man finna vissa dominerande tendenser. Att ett mindre material kan lämna ett lika tillförlitligt resultat som ett stort framgår inte minst därav, att de huvudtendenser jag funnit i mitt material, överensstämma mycket väl med de tendenser man kan framläsa exempelvis ur *Folket i Bilds* undersökning året innan av folkhögskolelevernas läsvanor. Även med det resultat, som Torsten Husén nått i sin volontärundersökning, publicerad i hans arbete »Svensk ungdom», stämmer mitt resultat bra överens. Naturligtvis finns det stora skillnader mellan de olika undersökningarnas resultat, men det är ej svårt att se, hur dessa olikheter äro s. a. s. på förhand beräkningsbara, inte på grund av olikhet i undersökningsmetod, ej heller på grund av materialets storlek, utan på grund av de sociala olikheterna mellan de undersökta grupperna och det tidsintervall, som förflutit mellan undersökningarna. Läsvanorna äro nämligen i hög grad socialt betingade, och därför måste man vara mycket försiktig med att — som Husén — draga ungdomspsykologiska slutsatser av materialet. En ungdomspsykologisk linje kan dock skönjas: de yngre manliga eleverna läsa gärna äventyrsböcker, och bland de yngsta kvinnliga eleverna finner man ett ännu kvarstående intresse för flickböcker. Annars läser ungdomen den litteratur, som är mest reklamerad, omtalad eller lätt åtkomlig. Många elever från frikyrkliga hem nämna sålunda blott religiös berättelselitteratur, d. v. s. sådana böcker, som annonseras i deras tidningar och tidskrifter eller på annat sätt rekommenderas bland dessa grupper, men som äro fullkomligt obekanta för övriga elever. Jordbrukarungdomen läser naturligtvis med förtjusning de moderna bonderomanerna av t. ex. Salje och Falkås. De romaner, som beröra en viss bygd, t. ex. Birgit Th. Sparres *Gårdarna runt sjön*, läsas gärna av den bygdens barn. Vad den lätt åtkomliga litteraturen beträffar, kan man fram-

för allt nämna s. k. serieböcker, t. ex. Jack Londons och Sigge Starks romaner, Svalans och Folket i Bilds serier etc. Bernhard Nordhs höga rangplats kan bero på att en av hans böcker utdelades som presentbok vid Folket i Bilds undersökning, varför den kommit att finnas i många landsbygdshem.

Dessa förklaringar tyckas emellertid vara otillräckliga, när det gäller Selma Lagerlöfs dominerande ställning i folkhögskoleundervisningens boksmak. Tydligast framgår hennes rangställning av Folket i Bilds undersökning rörande samtliga folkhögskolelevers boksmak. De tio mest lästa författarna fingo följande jämförelsetal: 1) Selma Lagerlöf (100), 2) V. Moberg (62), 3) Sigge Stark (45), 4) Sally Salminen (43), 5) Margaret Mitchell (27,5), 6) V. Rydberg (25), 7) Pearl Buck (24), 8) Jack London (22), 9) T. Guldbranssen (19), 10) A. Strindberg (19). I Huséns volontärmaterial är rangordningen mellan de fem mest omtyckta författarna följande (siffrorna i parentes äro de absoluta frekvenserna): 1) Jack London (112), 2) Moberg (61), 3) Selma Lagerlöf (57), 4) Sigge Stark (28), 5) Dumas d. ä. (24). I mitt material är rangordningen och de absoluta talen följande: 1) Selma Lagerlöf (63), 2) Sven Edvin Salje (58), 3) Vilhelm Moberg (57), 4) Sally Salminen (46), 5) Sigge Stark (30), 6) Margaret Mitchell (25), 7) Alexandre Dumas (20), 8) Jack London (19), 9) Bernhard Nordh (19), 10) Margit Söderholm (19), 11) Karl Gunnarsson (18), 12) Harriet Beecher-Stowe (13), 13) Pearl Buck (13), 14) Viktor Rydberg (13), 15) Tryggve Gulbranssen (12).

Av undersökningarna har sålunda framgått, att ungdomens bokläsning domineras av Selma Lagerlöfs skrifter, best sellers och böcker i serier. Med hänsyn till den moderna skönlitteraturen tycks det ej finnas några som helst kontaktpunkter mellan denna »folksmak» och den »litteraturkritikersmak», som framgick av den enquête Bonniers Litterära Magasin en gång företog bland sina recensenter. Selma Lagerlöfs överväldigande dominans i Folket i Bilds material kan ju bero på att undersökningen omfattade folkhögskolans alla årskurser och företogs, sedan kurserna hade pågått ganska länge, varför man ej helt får bortse från påverkningar av litteraturundervisningen. Denna felkälla är ju eliminerad i mitt material, men trots detta intager även här Selma Lagerlöf första plats, dock tätt följd av Salje. Huséns förklaring, att i hans material Selma Lagerlöfs relativt framskjutna ställning beror på att en del ynglingar gripit till hennes namn i brist på annat, kan knappast tillämpas på mitt material, eftersom allt för många av hennes böcker äro nämnda, sålunda ej blott Nils Holgers-

son och Gösta Berlings saga. Påpekas bör också, att det är flickorna, som visa denna kärlek till Selma Lagerlöf, medan pojkarna äro ganska ointresserade av hennes skrifter. Till och med Huséns volontärer läsa henne flitigare än de manliga folkhögskoleleverna.

Skillnaden mellan pojkarnas och flickornas boksmak är intressant ur många synpunkter, varför en rangordning mellan författarna i detta avseende kan vara belysande. Av de manliga elevernas svar får man följande rangordning: 1) Moberg (39), 2) Salje (35), 3) Dumas (17), 4) London (16), 5) Gunnarsson (14), 6) Nordh (13), 7) Lagerlöf (12), 8) Strindberg (10). Flickornas smak är helt annorlunda: 1) Lagerlöf (51), 2) Salminen (44), 3) Sigge Stark (25), 4) Salje (23), 5) Mitchell (22), 6) Moberg (18), 7) Söderholm (14), 8) Rydberg (12), 9) Beecher-Stowe (11). De kvinnliga eleverna ha sålunda en utpräglad sympati för författarinnor, medan de manliga eleverna föredraga att läsa om äventyr och bragder, skildrade av män. Då nu kvinnorna i allmänhet äro flitigare romanläsare än män, kanske här föreligger en liten bidragande orsak till den framgång, som ofta kommer kvinnliga författares böcker till del. Det är ej heller förvånande, att pojkarna, när det gäller svensk klassisk litteratur, föredraga Strindberg, medan flickorna hålla sig till Viktor Rydberg, särskilt hans Singoalla. Av den mera lätt åtkomliga serielitteraturen föredraga pojkarna naturligtvis äventyrsförfattaren Jack London, medan flickorna hålla sig till författarinnan Sigge Starks romantiska kärleksberättelser. Även när det gäller best sellers, är smaken olika för de båda könen. Vilhelm Moberg föredrages sålunda av pojkarna, medan flickorna tycka mera om eller lättare komma ihåg Salminens Katrina och Margaret Mitchells Borta med vinden. Till och med en sådan klassisk best seller som Onkel Toms stuga läses av dubbelt så många flickor som pojkar. Det egentliga undantaget är Saljes bonderoman På dessa skuldror, som funnit en stor läsekrets såväl bland landsbygdens pojkar som bland landsbygdens flickor. Här har den gemensamma miljön överbryggat könsdifferenserna. Reklamen för denna bok bland landsbygdens ungdom har naturligtvis ej heller varit utan verkningar.

Även när det gäller intresset för veckotidningar, finner man stora attityddifferenser mellan könen. Det är klart, att sådana veckotidningar som Husmodern, Damernas Värld, Svensk Damtidning och Idun uteslutande läsas av kvinnliga elever. Husmodern läses av var tredje kvinnlig elev, Damernas Värld av ungefär var sjätte. Svensk Damtidning och Idun komma långt ner på rang-

skalan, men i gengäld läsas dessa liksom Veckojournalen av flickor med mera mogna litterära intressen. Flickorna föredraga veckotidningarna i följande ordning: 1) Husmodern (82), 2) Damernas Värld (40), 3) Hemmets Veckotidning (32), 4) Veckorevyn (30), 5) Vårt Hem (18), 6) Allers (17), 7) Folket i Bild (13). Pojkarna fördela sitt intresse på de olika veckotidningarna på följande sätt: 1) Se (35), 2) Hemmets Veckotidning (30), 3) Allers (26), 4) Veckorevyn (22), 5) Vårt Hem (16), 6) Folket i Bild (14), 7) Levande Livet (14), 8) Lektur (12). Hemmets Veckotidning tycks intaga samma ledande position bland folkhögskoleleverna som bland de volontärer, Husén studerade. Bildtidningen Se kom visserligen på fjärde plats i Huséns material, men på andra plats med hänsyn till omtyckthet. Levande Livet däremot tyckte volontärerna bäst om, och på landsbygden var det den mest lästa veckotidningen. De blivande folkhögskoleleverna, däremot tyckas ej ha någon större förkärlek för de enklare veckotidningarna. Nu är det ju också svårt att avgöra, om den svenska ungdomens smak undergått några förändringar under de två à tre år, som förflutit mellan Huséns undersökning och min. Troligtvis är denna förändring minimal, utan man måste nog utifrån de båda undersökningarna draga slutsatsen, att folkhögskolelevernas läsvanor äro av högre kvalitet än volontärernas.

Utrymmet tillåter ej en utförligare diskussion av dessa olikheter. Tyvärr kan jag ej heller gå in på det stora intresse, eleverna hade lagt i dagen för frivillig studieverksamhet. Nästan hälften av dem hade sålunda före folkhögskolekursen bedrivit studier i studiecirklar, per korrespondens, följt med i radio eller på annat sätt skaffat sig fackkunskaper. Intresset för föreningslivet var också oväntat starkt, särskilt bland jordbrukarungdomen på grund av den stora anslutningen till Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund. Även det religiösa intresset var stort. Blott en procent av eleverna uppgåvo, att de aldrig besökte kyrkans gudstjänster.

Hittills har jag blott sysslat med folkhögskoleleven som genomsnittstyp. Men varje elev har dock sin individualitet, vilken mer eller mindre klart röjer sig i svaren, om man uppmärksammar inte blott vad som säges i dessa utan också hur det säges, med vilken ordentlighet svaren nedskrivs: ja, till och med piktören kan ge oss ett intryck av elevens egenart. Det finns många elever, som i kulturella och allmänna intressen stå långt under genomsnittet, medan andra ha en mycket utpräglad »kultursmak». Såsom exempel på förra typen kan jag nämna en yngling, som ej lånar böcker på

bibliotek, eftersom han över huvud taget ej är intresserad av läsning. Hans intresse samlar sig omkring fotboll, dans och kortspel, och på bio går han en gång i veckan, vilket ju är ganska mycket för den som bor över en mil till närmaste samhälle. Han har naturligtvis ej kunnat tala om, vilken bok han tycker om, men av veckotidningarna läser han helst Rekord-magasinet. Som vi tidigare sett, äro annars de enklare veckotidningarna ej gouterade bland eleverna. De, som uppgiva sådana tidningar, äro i allmänhet ganska litet bokintresserade. En flicka, som uppgiver, att hon läser Hela Världen och Allas Veckotidning, talar också helt uppriktigt om, att hon ej har något intresse för böcker och därför ej besöker biblioteket. Hennes största intressen äro dans och bio. Några andra intressen har ej heller en annan flicka från samma trakt. Även hennes läsning består blott i studium av Hela Världen.

Men man finner också exempel på helt motsatta typer, och de äro förresten till antalet flera. Man stannar ofta i häpnad inför den höga kulturella standard, som många av dem, blott utrustade med folkskolebildning, ha kunnat uppnå. Det är t. ex. en lantbrukardotter, som framför allt är intresserad av diktsamlingar. Hon har sålunda läst dikter av Dan Andersson, Karlfeldt, Fröding, Runeberg och Hjalmar Gullberg. Hon lånar böcker mycket flitigt på biblioteket och kommer mycket väl i håg såväl boktitlarna som författarenamnen på de böcker hon läst. Hon följer mycket väl med den moderna skönlitteraturen, och vid kursens början hade hon redan hunnit läsa Saljes senaste bok Människornas rike. Som hobby har hon klassisk musik. Troligtvis kommer landsbygden ej att få behålla henne, eftersom hon efter slutad folkhögskolekurs ämnar söka sig in vid annan skola. Ett annat exempel är en flicka, som länge velat börja folkhögskolan men ej kunnat komma ifrån arbetet i hemmet. Hon äger en relativt stor boksamling men lånar även böcker på bibliotek. Hon har bäst tyckt om Karin Boye: För trädets skull och Eve Curie: Min mor. Av veckotidningarna föredrager hon att läsa Svensk Damtidning och Damernas Värld. Syftet med sin folkhögskolekurs uppgiver hon vara att få ökade kunskaper på olika områden. På samma folkhögskola går en annan flicka, som också tänker stanna kvar på landsbygden trots sina mångahanda intressen. Hon är med i läsecirkel och tycker om sådana böcker som Eve Curies bok och Wrights Son av sitt land och av veckotidningarna läser hon bl. a. Idun, Veckojournalen samt Bonniers Litterära Magasin. Jag kanske ej heller bör glömma att nämna en mycket ung flicka, som nyss fyllt 16 år, då hon började

Bertil Pfannenstill

vinterkursen. Bland de 500 eleverna, som undersökningen omfattade, har hon otvivelaktigt den vackraste pikturen och det mest ordentligt ifyllda formuläret. Hon har följt med tyska kursen i radio, som hobby har hon teckning, och av de böcker hon läst tycker hon bäst om Hjalmar Gullberg: Fem kornbröd och två fiskar och Selma Lagerlöfs Jerusalem. Sitt syfte med folkhögskolekursen formulerar hon så: »Jag har inte tänkt mig något särskilt yrke, utan återgår sedan till lantbruket igen.»

Denna tanke hyses för visso av många bildningstörstande unga män och kvinnor på den svenska landsbygden, och det är vår plikt mot denna landsbygdsungdom att verksamt stödja folkhögskolan i dess arbete i den svenska folkbildningens tjänst.